

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Gdańsk, dnia 28 lipca 2025 r.

Poz. 2787

UCHWAŁA NR XIV/110/2025 RADY GMINY KOŁCZYGŁOWY

z dnia 30 czerwca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczygłowy na lata 2025 - 2028

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465; zm.: Dz. U. z 2024 r. poz. 1572, poz. 1907 i poz. 1940.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (T.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Kołczygłowy uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Kołczygłowy na lata 2025 - 2028”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kołczygłowy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Mirosław Krause

Załącznik do
Uchwały Nr XIV/110/2025
Rady Gminy Kołczygłowy
z dnia 30 czerwca 2025 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KOŁCZYGŁOWY NA LATA 2025-2028

Kołczygłowy, marzec 2025 r.

Spis treści

1.	Wstęp	4
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	8
4.1.	<i>Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami</i>	8
4.1.1.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.....	8
4.1.2.	Narodowa strategia rozwoju Kultury.....	10
4.1.3.	Krajowy Program Opieki nad Zabytkami 2023 - 2026	10
4.1.4.	Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2019 „Ochrona Zabytków”, „ Ochrona zabytków archeologicznych”	10
4.1.5.	Inne rządowe dokumenty strategiczne dotyczące problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	11
4.2.	<i>Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....</i>	11
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	11
4.2.2.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego	15
4.2.3.	Program opieki nad zabytkami Województwa Pomorskiego	16
4.2.4.	Program opieki nad zabytkami powiatu bytowskiego na lata 2023-2026	19
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	21
5.1.	<i>Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)</i>	21
5.1.1.	Strategia Rozwoju Gminy Kołczygłowy na lata 2023-2030	21
5.1.2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy	22
5.1.3.	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego	22
5.1.4.	Plany związane ze sprawami obronnymi kraju, obroną cywilną i p.pożarową	22
5.2.	<i>Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy</i>	23
5.2.1.	Zarys historii obszaru gminy Kołczygłowy	23
5.2.2.	Krajobraz kulturowy	24
5.2.3.	Zabytki nieruchome	24
5.2.4.	Zabytki ruchome	25
5.2.5.	Zabytki archeologiczne	26
5.2.6.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	27
5.3.	<i>Zabytki objęte prawnymi formami ochrony</i>	27
5.4.	<i>Zabytki w gminnej ewidencji zabytków</i>	29
5.5.	<i>Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy</i>	30
5.5.1.	Kościóły	30
5.5.2.	Elektrownia wodna	32
5.5.3.	Dwory i pałace	33
5.5.4.	Kamienne historyczne drogi	35
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	36

7.	Założenia programowe	39
7.1.	Priorytety programu opieki	41
7.2.	Kierunki działań i zadania programu opieki	41
7.3.	Zadania programu opieki	43
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	44
8.1.	Instrumenty prawne	44
8.2.	Instrumenty koordynacji	44
8.3.	Instrumenty finansowe	44
8.4.	Instrumenty społeczne	44
8.5.	Instrumenty kontrolne	45
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	45
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	45
11.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	46
12.	Aneksy	46
12.1.	Tabela obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków	46
12.2.	Tabela stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	47
12.3.	Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych architektura i budownictwo	47
12.4.	Wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	52

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczygłowy na lata 2025-2028 jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, zaś jego celem jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze gminy na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się w granicach gminy. Celem Programu jest stworzenie kompleksowej, wieloletniej strategii opieki nad zabytkami na terenie gminy Kołczygłowy. Program opieki nad zabytkami gminy Kołczygłowy jest narzędziem zarządzania lokalnym dziedzictwem i powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem, jakim jest dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania mają za cel poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację. Niezwykle istotne jest, aby w działania na rzecz realizacji zadań nakreślonych w programie włączyli się mieszkańcy, poprzez różne formy swojej aktywności zawodowej oraz poza zawodowej. Poprzez działania edukacyjne program powinien też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej i znaczenia lokalnych wartości i przede wszystkim budzić poczucie dumy i identyfikację z tak zwaną małą ojczyzną. Program jest dokumentem uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Wójta, a następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Gminy w Kołczygłowach. Opracowywany jest w cyklach 4 letnich a z jego realizacji Wójt co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. Drugą edycję Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kołczygłowy na lata 2025 – 2028 opracowano zgodnie z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa realizując wymóg art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292.) oraz dokumentami programowymi o zasięgu ogólnokrajowym oraz wojewódzkim, powiatowym, gminnym.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1292.), w którym: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

- 1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Wszelkie zabytki znajdujące się na terenie państwa polskiego zostały na mocy Konstytucji RP objęte ochroną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 86 Konstytucji RP).

Wykonanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów (Ustawa o samorządzie gminnym – Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.). Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt. 9 tej ustawy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024r. 1292.).

Inne uregulowania prawne dotyczące opieki nad zabytkami w obowiązujących ustawach:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2024 r. poz. 725 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r. poz 1478 ze zm.)
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm..)

- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 87.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2024 r., poz. 1491 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022 r. poz. 385.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2393.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r., poz. 164 ze zm.).

Dziedzictwo kulturowe stanowi szczególny zasób wspólnot lokalnych. Samorząd gminy, jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej ma bardzo szerokie kompetencje w dziedzinie ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego:

- wyłącznie od gminy zależy należyte zagospodarowanie otoczenia wokół zabytku, gdyż właściwą formą tej ochrony jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292.); planowanie przestrzenne jest również podstawowym narzędziem kształtowania i ochrony krajobrazu;
- jednostki samorządu terytorialnego powinny uchwalić programy opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292.), realizując cele wytyczone na szczeblu centralnym w krajowym programie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gmina jest organem egzekucyjnym decyzji wydawanych przez miejskich konserwatorów zabytków, a więc odpowiada za skuteczność m.in. decyzji nakazujących i zakazujących określonego działania, stanowiącego zagrożenie dla zabytku nieruchomego i wartości w nim zapisanych (art. 19 § 2 oraz art. 20 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji); rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, jest właściwa rzeczowo w zakresie ustanowienia parku kulturowego oraz ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 16–20 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- zabytki są istotnym elementem rozwoju regionalnego i z tego względu problemy dotyczące ich ochrony powinny być uwzględniane w dokumentach strategicznych (szczególnie ważnych na poziomie województwa);
- zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami organy stanowiące gminy, powiatu i województwa mogą udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale; zgodnie z 81 ust. 2 dotacja, w zakresie określonym w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac

konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;

- gmina jest zobowiązana do prowadzenia ewidencji zabytków, która powinna stanowić kompletne i podstawowe źródło wiedzy na temat zasobu zabytkowego Polski (art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami); jednostki samorządowe są zobowiązane do sporządzenia wojewódzkiego, powiatowego i gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gminy i powiaty, a także ich związki, mogą na podstawie stosownych porozumień wykonywać część kompetencji władczych wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- starosta jest upoważniony, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, do umieszczania na zabytku nieruchomym – wpisanym do rejestru zabytków – znaku informacyjnego o tym, że zabytek ten podlega ochronie (art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami);
- gminie przysługuje prawo pierwokupu w wypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości (art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami);
- jednostki samorządu terytorialnego mają wiodącą rolę w przyjmowaniu funduszy strukturalnych przez sektor kultury;
- burmistrzowie i wójtowie mają obowiązek przekazywania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętych zawiadomień o odkryciu przedmiotu o cechach zabytku lub znalezieniu zabytku archeologicznego (art. 32 ust.2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Jak wynika z powyższego, rola samorządu terytorialnego w ochronie dziedzictwa kulturowego jest współcześnie bardzo ważna, choć nie zawsze należycie zidentyfikowana. Efektywne wykonywanie wskazanych zadań własnych ma nie tylko znaczenie dla zachowania zasobu zabytkowego, ale również, jeżeli zostanie właściwie rozpoznane, korzystnie wpływa na rozwój lokalny, pobudzając wzrost ruchu turystycznego, a w konsekwencji rozwój gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Trzeba jednak pamiętać, że jednostki samorządu terytorialnego są również, zgodnie ze statystykami prowadzonymi przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, właścicielem ok. 20% zabytków nieruchomych i w związku z tym są zobowiązane do ich zachowania w należyтым stanie. Obowiązek opieki obciążający właścicieli to: naukowe badanie i dokumentowanie zabytków, prowadzenie wymaganych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Zadania własne poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, odnoszące się do zachowania dziedzictwa kulturowego, należy więc postrzegać niezmiernie szeroko, a więc również z perspektywy gminy, powiatu i województwa jako właścicieli zabytków.

Do obowiązków organów samorządowych wszystkich szczebli należy ponadto uwzględnienie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji (art. 18 ust.1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

- koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw;
- planów zagospodarowania przestrzennego województw; planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu; strategii rozwoju gmin;
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin;
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 [KSRR 2030] przyjęta została uchwałą Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 roku.

KSRR 2030 to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku. Politykę regionalną należy tu rozumieć jako skoordynowane działania wszystkich podmiotów (w tym rządu, samorządów terytorialnych wszystkich szczebli i partnerów społeczno-gospodarczych) na rzecz rozwoju poszczególnych województw (w dokumencie określanych jako regiony). KSRR 2030 identyfikuje cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorząd terytorialny oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w kontekście przemian demograficznych, globalizacji oraz nowej perspektywy finansowej UE. Najważniejszym kierunkiem zmian w polityce regionalnej, w stosunku do wcześniejszych dokumentów tego typu, jest przyjęcie za Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) [SOR], której postanowienia rozwija KSRR - aktywniejszej niż do tej pory roli państwa i instytucji publicznych w kształtowaniu procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i terytorialnego, nadając im jednocześnie zadania związane z inicjowaniem zarządzaniem procesami rozwojowymi oraz wspomaganiem działalności sektora prywatnego.

KSRR 2030 zakłada bardziej precyzyjne dobieranie działań ukierunkowanych terytorialnie - w regionach, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego lub utraciły

funkcje społeczno-gospodarcze. Kieruje do nich wsparcie, które wymaga kompleksowych i dopasowanych do lokalnego charakteru działań. Identyfikacja cech poszczególnych obszarów kraju doprowadziła autorów dokumentu do konkluzji, iż „polityka regionalna od 2010 r. zgodnie z modelem polaryzacyjnodyfuzyjnym, skupiała działania rozwojowe przede wszystkim na największych aglomeracjach i zakładała, że impulsy rozwojowe będą przenikały z dużych ośrodków wojewódzkich na słabiej rozwinięte obszary otaczające. Jednak zasięg oddziaływania impulsów rozwojowych płynących z obszarów wysokorozwiniętych (w szczególności z ośrodków wojewódzkich) na otoczenie (ośrodki niższego rzędu) był niewystarczający, co przyczyniło się do pogłębienia różnicowań między- i wewnątrzregionalnych”. W związku z tak postawioną diagnozą, wsparcie ukierunkowane ma zostać „na obszary zmagające się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi, zarówno na poziomie regionalnym (wschodnia Polska, Śląsk), jak i ponadlokalnym (obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze z otaczającymi obszarami wiejskimi)”. Celem głównym KSRR jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe:

- I. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- II. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- III. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach pierwszego celu szczegółowego wyznaczono m.in. działanie 1.5.3. Infrastruktura społeczna, w którym postawiono na „stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze - działanie to będzie spójne z działaniami ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na rzecz wsparcia sieci muzeów realizowanymi w ramach projektu strategicznego SOR Dziedzictwo buduje wspólnotę”.

W ramach drugiego celu szczegółowego wyznaczono działanie 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego, w którym postawiono na „pełniejsze wykorzystanie zasobów kultury i dziedzictwa narodowego” poprzez wspomaganie lokalnych inicjatyw i form twórczego uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych, wspieranie organizacji czasu wolnego, imprez kulturalnych i turystyki kulturowej, współpracę z organizacjami pozarządowymi. działania te mają się przyczynić do „podniesienia jakości życia, poczucia zakorzenienia i tożsamości kulturowej oraz przełożyć się na wzrost atrakcyjności turystycznej i rozwój gospodarczy”. W tym zakresie wspierane będą m.in. takie działania jak „promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich oraz zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu

kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury”.

Jak zauważają autorzy dokumentu „w ramach KSRR wspierany będzie rozwój wszystkich miast tj.: największych aglomeracji, średnich oraz małych miast powiązanych funkcjonalnie z obszarami wiejskimi bez względu na ich wielkość, położenie czy pełnione funkcje społeczne, gospodarcze i administracyjne. Działania podejmowane dla realizacji celów polityki regionalnej w zakresie miast znajdują się w ramach wszystkich trzech celów strategii, w tym przede wszystkim w ramach celu 2, który odnosi się do rozwoju konkurencyjności. Z uwagi na to, że miasta różnią się wielkością, położeniem i pełnionymi funkcjami, działania kierowane do nich w ramach KSRR będą miały zróżnicowany charakter”.

4.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury opracowana została w 2004 roku, a następnie zaktualizowana w 2005 roku o działania do 2020 roku. Obecnie brak jest dokumentu obejmującego kolejne lata.

4.1.3. Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 uchwalony został przez Radę Ministrów w dniu 8 grudnia 2023 r., wszedł w życie 28 grudnia 2023 r. Ma na celu realizację przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

4.1.4. Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona Zabytków”, „Ochrona zabytków archeologicznych”

Programy Ministra to mechanizm, dzięki któremu przyznawane są dotacje ze środków w dyspozycji resortu kultury, będący narzędziem realizacji jego długofalowej strategii. Wnioski oceniane są przez niezależne komisje eksperckie.

Celem programu „Ochrona Zabytków” jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Celem programu „Ochrona zabytków archeologicznych” jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

4.1.5. Inne rządowe dokumenty strategiczne dotyczące problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

Zagadnienia związane z ochroną oraz wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego omawiają również inne dokumenty strategiczne oraz kluczowe dokumenty planistyczne państwa:

- **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”.**
- **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.**
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.**

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 przyjęta została przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 12.04.2021r. (uchwała nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2021 roku).

Struktura SRWP 2030 obejmuje dziesięć zasadniczych części.

Część I. Wyzwania globalne oraz wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego zawiera podstawowe tezy diagnostyczne, kluczowe z punktu widzenia planowania interwencji, sformułowane m.in. na podstawie dostępnych danych statystycznych, wniosków z analiz, raportów oraz publikacji naukowych i ewaluacyjnych, a także wiedzy eksperckiej. Opracowano również analizę SWOT oraz wskazano inwestycyjne uwarunkowania rozwoju województwa w perspektywie roku 2030, w kontekście kluczowych inwestycji planowanych z poziomu centralnego.

Część II. Scenariusze rozwoju województwa pomorskiego do 2030 roku przedstawia – w sposób wariantowy – możliwe ścieżki rozwojowe Pomorza w najbliższych 10 latach. Przy opracowywaniu ww. scenariuszy wykorzystano megatrendy, tj. postęp technologiczny oraz zmiany klimatyczne i demograficzne. W scenariuszach uwzględniono również potencjalne skutki pandemii COVID-19 na rozwój województwa pomorskiego. Sposób realizacji Strategii w kontekście tych zjawisk będzie miał wpływ na prawdopodobieństwo spełnienia się któregoś ze scenariuszy.

Część III. Strategiczne wyzwania rozwojowe dotyczy tych trendów i zagadnień, które w sposób szczególny determinują zarówno wybór celów, jak i mechanizmy realizacji Strategii.

W części IV. Wizja województwa pomorskiego w roku 2030 – cel główny Strategii określony został pożądanym stanem docelowym, będący efektem skutecznej realizacji interwencji zamierzonej w SRWP 2030.

W części V. Zasady horyzontalne Strategii przedstawiono reguły, które powinny być uwzględniane przy identyfikacji i realizacji przedsięwzięć wdrażających SRWP 2030. Bezpośrednio z zasad horyzontalnych wynika w szczególności ukierunkowanie tematyczne interwencji oraz kluczowe kryteria, które będą miały zastosowanie przy wyborze przedsięwzięć.

W części VI. Rola samorządu województwa wskazano, jakie funkcje pełnić będzie SWP w procesie realizacji Strategii.

W części VII. Cele strategiczne i operacyjne zawarto opis celów strategicznych oraz celów operacyjnych Strategii, w których sprecyzowano, m.in. zakres tematyczny, ukierunkowanie terytorialne, zobowiązania SWP oraz oczekiwania wobec władz centralnych.

W części VIII. Wymiar terytorialny Strategii przedstawiono ofertę rozwojową dedykowaną poszczególnym obszarom funkcjonalnym województwa.

Część IX. Obszary współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej definiuje wyzwania i obszary tematyczne, w których kluczowe znaczenie odgrywa współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w szczególności z sąsiednimi województwami i partnerami w regionie Morza Bałtyckiego.

W części X. System realizacji określono model zarządzania realizacją Strategii, wskazano planowane narzędzia, źródła finansowania oraz system monitorowania i oceny efektów. Zaprezentowano również wizję angażowania partnerów społeczno-gospodarczych w proces realizacji SRWP 2030.

W rozdziale „Wnioski z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa pomorskiego” zauważono, że „region charakteryzuje się dużą różnorodnością kulturową, bogatym dziedzictwem materialnym i niematerialnym oraz tradycjami morskimi. Znaczny potencjał tkwi przede wszystkim w obiektach dziedzictwa kulturowego. Działania na różnych szczeblach administracji, w ramach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczą przede wszystkim zahamowania procesów ich degradacji i poprawy stanu funkcjonowania, przy czym skala działań, w stosunku do potrzeb, jest niewystarczająca.

Nie udaje się w pełni wykorzystać charakterystycznych dla regionu wyróżników, takich jak potencjał ideowy dziedzictwa Solidarności, obecność mniejszości narodowych, religijnych oraz grup etnicznych, stanowiących mozaikę Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu. Wiele podmiotów i instytucji podejmuje działania na rzecz integracji mieszkańców, jednak działania te nie mają charakteru spójnego i regularnego. Do barier można zaliczyć brak systemowej współpracy podmiotów działających w obszarze kultury, w tym NGO, podmiotów oświatowych oraz JST, a także niewystarczającą promocję proponowanej oferty (...). Region charakteryzuje duży potencjał rozwoju turystyki i usług czasu wolnego wynikający ze zróżnicowanego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, co podnosi jego atrakcyjność. Nadmorskie położenie, różnorodność krajobrazowa, wyjątkowa historia Pomorza oraz specyficzne i unikatowe zasoby dziedzictwa kulturowego to kluczowe czynniki stawiające Pomorskie w czołówce najbardziej popularnych destynacji turystycznych w Polsce”.

Za mocne strony województwa pomorskiego uznano:

- różnorodność kulturową i etniczną, bogate dziedzictwo oraz tradycje morskie.

W rozdziale **III. STRATEGICZNE WYZWANIA ROZWOJOWE** sformułowano wyzwania, które determinują zarówno wybór celów, jak i mechanizmy realizacji Strategii, m.in.

„4. Kapitał społeczny i kultura zaufania. Rozwój aktywnej, otwartej, wrażliwej, świadomej i silnej wspólnoty, dla której wartość stanowi różnorodność kulturowa, bogate dziedzictwo oraz tradycje morskie i solidarnościowe w regionie, a także wzrost kompetencji mieszkańców warunkujących zdolność do funkcjonowania i samoorganizacji w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości z uwzględnieniem społecznej roli kultury”.

W rozdziale IV. poświęconym wizji województwa pomorskiego w roku 2030 określono, że w 2030 r. będzie regionem „rozwijającym się w sposób trwały – bazujący na wyróżnikach Pomorza: aktywności i potencjale wykształcenia mieszkanki i mieszkańców, wysokim poziomie kapitału ludzkiego i społecznego, bogatym dziedzictwie wielokulturowym, morskim i wolnościowym, unikatowych walorach środowiskowych i krajobrazowych, zrównoważonej mobilności, a także branżach kluczowych dla gospodarki i inteligentnych specjalizacji”.

W rozdział VII sformułowano cele strategiczne i operacyjne:

1. TRWAŁE BEZPIECZEŃSTWO

- 1.1 Bezpieczeństwo środowiskowe
- 1.2 Bezpieczeństwo energetyczne
- 1.3 Bezpieczeństwo zdrowotne
- 1.4 Bezpieczeństwo cyfrowe

2. OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA

- 2.1 Fundamenty edukacji
- 2.2 Wrażliwość społeczna
- 2.3 Kapitał społeczny
- 2.4 Mobilność

3. ODPORNA GOSPODARKA

- 3.1 Pozycja konkurencyjna
- 3.2 Rynek pracy
- 3.3 Oferta turystyczna i czasu wolnego
- 3.4 Integracja z globalnym systemem transportowym.

W Celu strategicznym **2. OTWARTA WSPÓLNOTA REGIONALNA** podkreślono, że „niezbędnym czynnikiem budowania wspólnoty będzie także wykorzystanie dziedzictwa (ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego –materialnego i niematerialnego) i tradycji Pomorza, a także działania rozwijające świadomość mieszkańców w kluczowych dla regionu obszarach, takich jak aktywność obywatelska, udział w kulturze, ochrona środowiska i klimatu, promocja zdrowego trybu życia, racjonalne zachowania komunikacyjne, cyfryzacja czy przedsiębiorczość”.

W ramach drugiego celu strategicznego wyróżniono cel operacyjny **2.3 KAPITAŁ SPOŁECZNY**, który mówi, że „wyróżnikiem województwa pomorskiego jest bogactwo różnorodności, przede wszystkim w wymiarze kulturowym, etnicznym, historycznym i społecznym. Bazą do budowania kapitału społecznego powinna być zatem otwartość, wynikająca w szczególności z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub,

Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji kresowych, morskich, historycznych i solidarnościowych. Swoistą marką.

Pomorza jest także zakorzenienie w regionalnej społeczności postaw wolnościowych, samorządowych, oddolnych i obywatelskich. Atutem regionu są również: potencjał doświadczenia i wiedzy seniorów oraz aktywność i wykształcenie mieszkanki i mieszkańców(...).

Kluczowym elementem procesu wzmacniania kapitału społecznego regionu jest jego potencjał kulturowy, budujący poczucie lokalnej, regionalnej, narodowej i europejskiej tożsamości. Widoczne są jednakże deficyty w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. W przypadku dziedzictwa materialnego, wciąż niewystarczająca jest liczba inwestorów zainteresowanych wykorzystywaniem i utrzymywaniem obiektów zabytkowych, co skutkuje ich degradacją. Zagrożeniem dla stanu zabytków jest również brak ich użytkowania, jedną z możliwości ich zachowania jest adaptacja do nowych funkcji. W zakresie dziedzictwa niematerialnego, widoczny jest jego ogromny potencjał służący budowie kapitału społecznego Pomorza, natomiast mankamentem jest jego relatywnie niska rozpoznawalność. Istotną będzie zatem realizacja przedsięwzięć służących zachowaniu dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu jako nośnika wartości historycznych, artystycznych, społecznych, edukacyjnych czy też ekonomicznych. W działaniach tych kluczową będzie rola JST, organizacji pozarządowych, a także podmiotów prywatnych(...).

Dla efektywnego rozwoju kapitału społecznego Pomorza niezbędna jest przyjazna, otwarta i dostępna przestrzeń publiczna. Pomimo wielu inicjatyw w tym zakresie, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich, widoczna jest ograniczona dostępność przestrzeni publicznych dobrej jakości. Wiąże się to z wieloletnimi zaniedbaniami w tym zakresie oraz kształtowaniem przestrzeni często w sposób fragmentaryczny i nieskoordynowany, a także abstrahujący od kontekstu historycznego, urbanistycznego i potrzeb środowiskowych. Ważne jest także ścisłe powiązanie działań w przestrzeni publicznej z inicjatywami mającymi na celu włączanie mieszkańców w procesy zachodzące w ich najbliższym otoczeniu, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, integrację społeczną i zawodową, wzrost dostępności do usług społecznych oraz rozwój przedsiębiorczości. Kluczową jest zatem realizacja przedsięwzięć wpływających na rozwój integrujących przestrzeni publicznych, a także kontynuowanie działań służących wdrażaniu kompleksowych programów rewitalizacji dla miejskich obszarów zdegradowanych. Konieczna jest również kontynuacja i wzmocnienie działań związanych z prowadzeniem tzw. „dialogu terytorialnego” z jst na etapie sporządzania projektu studium w kontekście kształtowania i prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej, w tym jej zgodności z polityką przestrzenną województwa zapisaną w rekomendacjach, wytycznych i ustaleniach PZPWP2030. Niezbędna w tym zakresie jest ścisła współpraca JST, organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowych, przedsiębiorców i mieszkańców.”

W związku z powyższym sformułowano Ukierunkowania tematyczne:

- Podnoszenie wiedzy i świadomości wszystkich mieszkańców w obszarach kluczowych dla regionu, w szczególności: aktywności obywatelskiej i równego traktowania, kultury

i tożsamości regionalnej, środowiska i klimatu, zdrowego trybu życia, racjonalnych zachowań komunikacyjnych, cyfryzacji oraz przedsiębiorczości.

– Zachowanie i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego.

– Podnoszenie kompetencji kadr kultury i turystyki (w obszarze krajoznawstwa), głównie na poziomie lokalnym.

– Rozwój infrastruktury (instytucji) kultury, e-kultury oraz oferty uwzględniającej zagadnienia różnorodności kulturowej i dialogu obywatelskiego.

– Realizacja kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

– Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w sposób integrujący społeczności lokalne oraz podnoszenie świadomości w zakresie planowania przestrzennego i architektury.

Program Opieki zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 przyjęty został uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r., wszedł w życie z dniem 1.03.2017 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 14.02.2017 r., poz. 603).

Plan zagospodarowania jako dokument długookresowy służy do wyznaczenia kierunków polityki przestrzennej województwa, której celem jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju, prowadzącego do spójnego i jednoczesnego tworzenia łądów: społecznego, ekonomicznego, środowiskowego i przestrzennego.

W rozdziale *Uwarunkowania – środowisko kulturowe i jego ochrona* za charakterystyczne składniki dziedzictwa kulturowego województwa uznano:

- szczególnie cenne i identyfikowane stanowiska archeologiczne m.in.: (...) grodzisko w granicach Sopotu (m.)
- (...), zabytkowe założenia miast i wsi z okresu średniowiecznych lokacji, a także te powstałe w późniejszych okresach, na ogół dobrze zachowane: (...) układ urbanistyczno-krajobrazowy Sopotu

Zwrócono uwagę na konieczność ochrony oraz utrzymania walorów środowiska kulturowego regionu, co jest szczególnie ważne w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, wiąże się to z koniecznością zapewnienia warunków dla trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków poprzez m.in. odnowę zabytkowych obiektów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji; kompleksową odbudowę zdegradowanych zespołów zabytkowych w obszarach historycznych centrów miast i wsi, złoża rezydencjonalnych, terenów zielonych, w tym założa parkowych, alei, szpalerów oraz nieużytkowanych kościołów i cmentarzy; przeciwdziałanie dewastacji zabytków techniki, przemysłu oraz stanowisk archeologicznych; promowanie i oznaczenie w terenie historycznych miejsc pamięci; rozwój nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zwłaszcza systemu parków kulturowych. Do istotnych zadań

należy określenie kryteriów identyfikacji innych obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej (pomników, miejsc pamięci, budynków, zespołów budynków, założeń urbanistycznych i krajobrazowych), będących uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, wyróżniających się wysoką wartością artystyczną, pełniących istotną rolę dla budowania tożsamości regionu. Dostrzega się potrzebę określenia pomorskiej listy zabytków nieruchomych (obiektów, układów przestrzennych zabytkowych, krajobrazów kulturowych), które z uwagi na ponadregionalne znaczenie, duże wartości historyczne, naukowe i artystyczne oraz znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego i świadomości społecznej mogą zostać uznane za pomnik historii oraz określenia tych obszarów krajobrazu kulturowego regionu, które z uwagi na swoje wartości historyczne mają istotne znaczenie dla zachowania krajobrazu kulturowego regionu i jego tożsamości i powinny podlegać ochronie, np. w formie parków kulturowych.

Polityka przestrzenna województwa uwzględnia ochronę tożsamości historyczno-kulturowej oraz promocję zasobów kulturowych województwa, a w szczególności obiektów zabytkowych i założeń przestrzennych, rewaloryzację przestrzeni o bogatej tradycji historycznej oraz obiektów zabytkowych, rozwijanie i promowanie szlaków kulturowych w oparciu o zasoby kulturowe.

W ramach działań i przedsięwzięć polityki przestrzennej służących realizacji kierunku „Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym” wyznaczono m.in. dla jednostek samorządu terytorialnego następujące zadania:

- kompleksowa odnowa i rewaloryzacja definiujących tożsamość regionu zdegradowanych obiektów i zespołów zabytkowych, historycznych układów ruralistycznych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i uwzględnionych w ewidencji zabytków oraz pozostających poza nimi, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy;
- eliminowanie funkcji użytkowych obniżających wartości historyczne obiektów zabytkowych oraz obiektów kolidujących z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych,
- realizacja obiektów o charakterze wystawienniczym, muzealnym, jak również skansenów służących zachowaniu, ochronie i promocji dziedzictwa kulturowego regionu.

Program Opieki zgodny jest z zapisami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego*.

4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024 przyjęty został uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29.11.2021 roku.

Celem strategicznym Programu jest „Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu”. Cel ten realizowany będzie w ramach dwóch priorytetów:

- Priorytet 1: Zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu,

Priorytet ten będzie realizowany poprzez następujące kierunki:

- a) ochrona dziedzictwa kulturowego służąca budowaniu tożsamości regionalnej,
- b) opieka nad zabytkami
- Priorytet 2: Upowszechnianie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego regionu. Priorytet ten będzie realizowany poprzez następujące kierunki:
 - a) edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym,
 - b) wspieranie działań na rzecz zachowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W ramach pierwszego kierunku obejmującego cel pierwszy podjęte zostaną następujące działania:

- Uwzględnianie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewniających ochronę zabytków (w tym archeologicznych) oraz wartościowych elementów krajobrazu kulturowego, a także dobrą kontynuację krajobrazową struktur osadniczych, w tym zapobieganie niekorzystnym zjawiskom suburbanizacji;
- Działania na rzecz ochrony wyróżniających się krajobrazowo obszarów z charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej zabytkami;
- Działania wspierające konserwację, renowację i rewaloryzację:
 - obiektów charakterystycznych dla regionu – elementów dziedzictwa morskiego i rzeczno- , a także obiektów architektury drewnianej i szkieletowej oraz modernistycznej,
 - obiektów sakralnych (kościół, klasztor, kaplica, kapliczki przydrożne, cmentarze, kalwarie itp.),
 - zespołów dworsko- i pałacowo-parkowych, a także parków, ogrodów i zieleni komponowanej;
- Ochrona i konserwacja:
 - zabytków archeologicznych,
 - zabytków ruchomych, w tym zbiorów muzealnych i archiwaliów;
- Działania na rzecz trwałego zachowania i użytkowania obiektów zabytkowych poprzez montaż urządzeń niezbędnych dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania i eksponowania zabytków ruchomych i muzealiów, a także montaż specjalistycznych instalacji zabezpieczających przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;
- Wspieranie działań na rzecz adaptacji obiektów zabytkowych do nowych funkcji (np. na cele kulturalne, edukacyjne, użyteczności publicznej);
- Oznakowywanie obiektów zabytkowych.

W ramach drugiego kierunku obejmującego cel pierwszy podjęte zostaną następujące działania:

- Działania służące poprawie stanu zachowania zabytków, w tym konserwacja, renowacja i rewaloryzacja;
- Wykonywanie specjalistycznych opracowań badawczo-dokumentacyjnych zabytków oraz obszarów zabytkowych obejmujących:
 - inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie,
 - ekspertyzy techniczne i konserwatorskie,

- badania konserwatorskie, architektoniczne i archeologiczne,
- programy prac konserwatorskich i restauratorskich;
- Zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż specjalistycznych instalacji i zabezpieczeń); • Znakowanie i ewidencjonowanie zabytków.

W ramach pierwszego kierunku obejmującego cel drugi podjęte zostaną następujące działania:

- Promocja zabytków, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki regionu: dziedzictwa morskiego i rzeczno, a także obiektów architektury drewnianej i szkieletowej oraz modernistycznej,
- Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności takich jak:
 - konferencje, warsztaty, konkursy,
 - publikacje książkowe i foldery;
- Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowania obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo;
- Współpraca z instytucjami kultury oraz jednostkami naukowymi w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji o jego zasobach;
- Digitalizacja i udostępnianie zasobów o dziedzictwie kulturowym regionu;
- Tworzenie i oznakowanie szlaków kulturowych.

W ramach drugiego kierunku obejmującego cel drugi podjęte zostaną następujące działania:

- Wspieranie działań dążących do pełnego rozpoznania i identyfikacji przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego poprzez współpracę ze specjalistycznymi instytucjami i ekspertami;
- Wspieranie przedsięwzięć dokumentacyjnych i wydawniczych zmierzających do popularyzacji przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- Wspieranie inicjatyw zmierzających do aplikacji o wpis na krajową listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego;
- Wspieranie lokalnych grup i organizacji w działaniach polegających na kultywowaniu tradycji i obyczajów, upamiętniających wydarzenia i postaci historię, tradycjami i rzemiosłem;
- Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o niematerialnym dziedzictwie kulturowym;
- Wspieranie działań związanych z organizacją konferencji, wystaw, przedstawień i festiwali prezentujących przejawy niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.

Źródłami finansowania powyższych działań będą środki jst, fundusze europejskie, dotacje

MKiDN, PWKZ, środki prywatne.

Program Opieki zgodny jest z zapisami Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-2024.

4.2.4. Program opieki nad zabytkami powiatu bytowskiego na lata 2023-2026

Powiatowy program opieki nad zabytkami przyjęty został Uchwałą nr XL/296/2023 Rady Powiatu Bytowskiego z dnia 9 lutego 2023 roku w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami powiatu bytowskiego na lata 2023-2026. Cele programu opieki nad zabytkami określono w dwóch priorytetach, które następnie wyznaczają kolejne działania.

Priorytet I: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego powiatu

Zadania:

- ustalenia organizacyjne dotyczące współdziałania w zakresie realizacji programu;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego w decyzjach oraz innych aktach prawa lokalnego;
- finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub prac budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków znajdującym się na obszarze powiatu bytowskiego, zgodnie z przyjętą przez Radę Powiatu Bytowskiego uchwałą;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- tworzenie i promowanie szlaków turystycznych;
- współdziałanie powiatu z gminami oraz innymi organizacjami w zakresie ochrony dóbr kultury.
- wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych;
- wspieranie działań opartych na miejscowych tradycjach
- wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.;

Priorytet II: Promocja i edukacja walorów dziedzictwa kulturowego powiatu

Zadania:

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wydawanie i wspieranie publikacji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego powiatu (w tym folderów promocyjnych, przewodników);
- organizacja i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego powiatu;
- udostępnianie informacji o zabytkach powiatu na stronach www.powiatbytowski.pl oraz www.kaszuby.pl;
- udział powiatu w działaniach promocyjnych na szczeblu wojewódzkim, krajowym oraz międzynarodowym;
- współdziałanie powiatu z gminami oraz innymi organizacjami w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego powiatu.
- edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym m.in. poprzez konkurs „Nasz Patriotyzm”.
- wspieranie lub współorganizacja imprez promocyjnych w powiecie bytowskim;

Jednym z narzędzi programu powiatowego jest Uchwała nr XXV/191/2017 Rady Powiatu Bytowskiego z dnia 27 kwietnia 2017 roku w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Z budżetu powiatu bytowskiego mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków znajdującym się na obszarze powiatu bytowskiego, jeżeli:

- 1) obiekt znajduje się w złym stanie technicznym,
- 2) obiekt posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe dla powiatu bytowskiego.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Ponadto w Uchwale określone zostały zasady przyznawania i rozliczania dotacji wraz z wnioskiem o udzielenie dotacji.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

5.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Kołczygłowy na lata 2023-2030

Dokument Strategii Rozwoju Gminy Kołczygłowy na lata 2023-2030 ujęto w Załączniku do Uchwały Nr LI/472/2023 Rady Gminy w Kołczygłowach z dnia 8 grudnia 2023 r.

Dla prawidłowego funkcjonowania każdej Gminy niezbędne jest zbudowanie spójnego, kompleksowego planu działań, dającego możliwość pełnego i swobodnego rozwijania się społeczności lokalnej. Zapis ten w postaci Strategii powinien funkcjonować jako dokument – wytyczna podejmowanych działań i podstawa układania budżetu.

Strategia Rozwoju ma na celu realizację potrzeb mieszkańców w zakresie wielu istotnych dziedzin życia, jest także planem nastawionym na przyszłość, uwzględniającym zmieniające się warunki społeczno – ekonomiczne otoczenia.

Strategia Rozwoju Gminy Kołczygłowy, określa 3 obszary działania i ich cele strategiczne:

Obszar Strategiczny 1. Bezpieczna gmina

Cel strategiczny:

- Bezpieczny oraz zrównoważony rozwój gminy
- bezpieczeństwo mieszkańców, jako wyzwanie priorytetowe: bezpieczeństwo społeczne, zdrowotne, cyfrowe
- bezpieczeństwo środowiskowe i energetyczne gminy
- efektywne zarządzanie gminą

Obszar Strategiczny 2. Wysoka jakość usług publicznych

Cel strategiczny:

- Jakość kształcenia
- Aktywna polityka społeczna
- Przestrzeń publiczna – dostępność i estetyka
- Lokalna wspólnota sport i kultura

Obszar Strategiczny 3. Inwestycje, infrastruktura, przedsiębiorczość

Cel strategiczny:

- dalszy rozwój infrastruktury gminy
- nowe inwestycje; lokalna przedsiębiorczość
- nowoczesne technologie; cyfryzacja

5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy jest podstawą bieżących działań władz samorządowych gminy, jak też planów rozwojowych, w tym materiałem merytorycznym i dokumentem wyjściowym do wykonania opracowań planistycznych z zakresu gospodarki przestrzennej. Studium przyjęte zostało uchwałą Nr XVIII/177/2020 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 29 września 2020 roku w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy. W obowiązującym studium określono zasady kształtowania ochrony obiektów zabytkowych wraz ze wskazaniem, iż mają one stanowić podstawę zapisów w planach miejscowych i innych decyzjach administracyjnych dotyczących obiektów zabytkowych.

5.1.3. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Zgodnie z obowiązującą Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy. Obligatoryjnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu. Gmina posiada aktualne plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące swoim zakresem tereny gminy:

- Uchwała nr XI/121/2019 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 13 grudnia 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębów geodezyjnych Barkocin i Łobzowo;
- Uchwała Nr XXII/215/2021 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 22 lutego 2021 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu geodezyjnego Kołczygłowy.
- Uchwała NR XXVII/262/2021 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 24 września 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Jezierze, w części obrębu geodezyjnego Radusz,
- Uchwała Nr XLI/384/2022 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 28 grudnia 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Barnowo w części obrębu geodezyjnego Barnowo.

W wymienionych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ujęto szczegółowe zasady i wymogi dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków z terenu objętego ustaleniami planu.

5.1.4. Plany związane ze sprawami obronnymi kraju, obroną cywilną i p.pożarową

- Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej Gminy Kołczygłowy,

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Gmina Kołczygłowy: kaszb. Kòłczëglowë, niem. Alt Kolziglow, przed 1939 pol. Kołcigłowy tuż po wojnie Stare Kołcigłowy. Gmina położona jest w województwie pomorskim w powiecie bytowskim. Jej powierzchnia to 17334 ha. Zamieszkuje ją 4152 mieszkańców (2023 r.). Siedzibą gminy jest duża wieś Kołczygłowy położona w pobliżu wzniesienia Straconka (156 m n.p.m.) przy drodze Słupsk - Bytów. Najstarsza wzmianka o Starych Kołczygłowach (niem. Alt Kolziglow) pochodzi z 1371 roku.

Obszar gminy Kołczygłowy jest pochodzenia polodowcowego i odznacza się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi, wynikającymi ze zróżnicowanej rzeźby terenu z licznymi, unikatowymi jeziorami lobeliowymi i dolinami rzek, ze znakomicie zachowanymi obszarami leśnymi i łąkami z bogatą fauną i florą.

Bardzo ważną rolę w gospodarce odgrywa rolnictwo i zakłady przemysłu drzewnego. Główną rzeką stanowiącą zlewisko obszaru jest Słupia z jej lewobrzeżnymi dopływami: Kamienica, Brodek i Rybiec. Znajduje się tu również kilka jezior. Największym z nich jest zaporowe jezioro Konradowo na rzece Słupi, inne to: Godzież Duża, Godzież Mała, Czarne, Graniczne i Smogorze. Ochroną przyrody i krajobrazu objęto ok. 43% powierzchni gminy, w tym tereny Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi".

W granicach gminy znajduje się centralna część Parku Krajobrazowego "Dolina Słupi" z licznymi osobliwościami przyrodniczymi, historycznymi i kulturowymi. W Gałąźni Małej jest elektrownia wodna z 1912 - 1914 roku, zaliczana do Szlaku Najstarszych Elektrowni Wodnych w Europie.

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy Kołczygłowy

Najstarsza znana wzmianka o miejscowości pochodzi z 1371 roku, kiedy to Krzyżacy nabyli wieś od Puttkamerów. W roku 1374 wieś Kołczygłowy na własność otrzymał Bogusz Puttkamer od księcia słupskiego Kazimierza V, bardziej znanego jako Każko Słupski (wnuk Kazimierza Wielkiego). Pierwotna nazwa wsi brzmiała

prawdopodobnie Kiełczygłowy. Z czasem latyfundia Puttkamerów objęły większość wsi położonych na zachód i południe od Kołczygłów. Puttkamerowie to jedna z najznamienitszych pomorskich rodzin szlacheckich, której korzenie sięgają XIII wieku i znanego w Polsce rodu Święców. Po roku 1308, kiedy to Święcowie wraz z podległymi sobie ziemiami Pomorza Gdańskiego poddali się protekcji Brandenburczyków, osiedli oni w okolicach Sławna, Darłowa i Polanowa. Przez długi czas ród ten sprawował również podkomorzych książęcych i z czasem

zamiast używać trudnego do wymówienia przez Niemców nazwiska Świąca, przyjął nazwisko Puttkamer.

W Gminie Kołczygłowy odnajdziemy zabytkowe pałace, parki, kościoły oraz zabytki techniki. Oprócz czterech obiektów wpisanych do rejestru zabytków, na terenie Gminy znajduje się ponad sto w wojewódzkiej ewidencji zabytków (wśród których znajdują się: kościoły, pałace, parki, cmentarze, młyny, spichlerze, zespoły folwarczne, stodoły oraz budynki mieszkalne i gospodarcze). W wyżej wymienionych ewidencjach znajduje się również ponad sto stanowisk archeologicznych, reprezentowanych przez grodziska oraz osady, cmentarze kurhanowe i megalityczne.

5.2.2. *Krajobraz kulturowy*

W rozumieniu Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Krajobraz kulturowy to ewolucja przestrzeni przyrodniczej i społeczno-kulturowej. Jest świadectwem działalności jego mieszkańców, czynnikiem kształtującym tożsamość miasta. Zrozumienie roli krajobrazu w kształtowaniu społeczeństwa i codziennego stylu życia odgrywa kluczową rolę w rozwoju postawy troski o dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniania świadomości bycia częścią społeczeństwa, kultury i tradycji.

W związku z ochroną krajobrazu kulturowego należy utrzymywać dotychczasowe obszary historycznych założeń zieleni oraz upowszechniać wiedzę przyrodniczą i turystyczną na temat pomników przyrody.

Istotną rolę w kształtowaniu krajobrazu kulturowego stanowią pomniki i tablice pamiątkowe, kapliczki przydrożne, sanktuaria, ale również zabytki techniki, historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, elementy związane z kulturą ludową i tradycją. Ważnym elementem w krajobrazie kulturowym gminy są cmentarze, które tworzą pewnego rodzaju kronikę dziejów.

5.2.3. *Zabytki nieruchome*

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy określono następujące kierunki polityki przestrzennej dotyczącej zabytków nieruchomych:

- 1) Ustalenia dotyczące zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków:

Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązują zapisy ustawy o ochronie zabytków i wszystkie działania wykonywane w tych obiektach podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustalenia obowiązujące na terenach parków w zespołach dworsko-parkowych wpisanych do rejestru zabytków oraz na terenach przykościelnych wpisanych do rejestru zabytków:

- zakres prac remontowych, porządkowanie otoczenia, wycinka drzew i krzewów, nasadzenia roślinne, zagospodarowanie przestrzenno-funkcjonalne parków oraz rewaloryzacja założeń

parkowych i terenów przykościelnych w obrębie wpisu do rejestru zabytków powinny być uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Powyższe ustalenia należy uwzględnić przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

- 2) Ustalenia obowiązujące na terenach parków będących w ewidencji zabytków:
 - ochrona drzewostanu, układu przestrzennego i kompozycyjnego,
 - przyszłe zagospodarowanie powinno być wynikiem analizy historycznego układu przestrzenno-kompozycyjnego, dzięki czemu w sposób racjonalny można połączyć istniejący częściowo układ historyczny z bieżącymi potrzebami i funkcjami danego terenu zieleni parkowej,
 - wymóg uzyskania opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków dotyczącej wszelkich działań.
- 3) Ustalenia obowiązujące na terenach cmentarzy będących w ewidencji zabytków:
 - ochrona drzewostanu i układu przestrzenno-kompozycyjnego,
 - jako miejsca pamięci podlegają szczególnej trosce ze względu na wartości kulturowe, historyczne i przestrzenne,
 - uczytelnienie w przestrzeni obecności cmentarza oraz zadbanie o jego uporządkowanie i utrzymanie jego charakteru,
 - wymóg uzyskania opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków dotyczącej wszelkich działań.

Powyższe ustalenia należy uwzględnić przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zasady ochrony budynków – powinny zostać ustalone przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki ruchome z terenu Gminy Kołczygłowy wpisane do rejestru zabytków i figurujące w wojewódzkiej ewidencji zabytków to elementy wyposażenia następujących obiektów:

- Dworu w Barnowie;
- Kościoła fil. św. Piotra Apostoła w Gałąźni Małej;
- Kościoła fil. p.w. św. Antoniego w Łubnie;
- Kościoła paraf. Chrystusa Króla w Kołczygłowach;

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Kołczygłów. Środowisko kulturowe Gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest zbiorem zamkniętym, w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych mogą zostać zidentyfikowane nowe ślady osadnicze.

W związku z faktem, że każde zniszczenie dawnego grobu, osady czy wału grodziska jest nieodwracalne, realizowane na terenie Gminy wszelkie prace inwestycyjne w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych uzgadniane będą na etapie projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji. W celu ochrony stanowisk archeologicznych niezbędne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych w decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Konieczność ochrony stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych obowiązuje na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kołczygłowy określono następujące kierunki polityki przestrzennej dotyczącej stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

- zachowanie i właściwe utrzymanie,
- uczytelnienie i ekspozycja w krajobrazie gminy, – adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy.

Określono również uwarunkowania i kierunki polityki przestrzennej dotyczącej stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych. Na obszarze Gminy Kołczygłowy znajdują się stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych, posiadające istotną wartość dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujące jego lokalną tożsamość, w tym:

- stanowiska archeologiczne objęte strefami W.I - pełnej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej,
- stanowiska archeologiczne objęte strefami W.II - częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,

- stanowiska archeologiczne objęte strefami W.III - ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Przyjmuje się konieczność wpisania stanowisk archeologicznych do gminnej ewidencji zabytków oraz objęcia i sprawowania ochrony na podstawie zapisów aktów prawa miejscowego, w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Gmina Kołczygłowy nie posiada wyodrębnionej jednostki powołanej do gromadzenia i badania oraz opieki nad obiektami posiadającymi wartość historyczną bądź artystyczną o znaczeniu regionalnym lub lokalnym.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art 7 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r poz. 1292.) formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków; 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W gminie obecnie nie ma obiektów wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa, pomników historii i parków kulturowych. Prawne formy ochrony zabytków zastosowane wobec zabytków w gminie to wpis do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

W rejestrze zabytków znajduje się obecnie 8 zabytków nieruchomych, w tym 4 zabytki archeologiczne. Wykaz zabytków ujętych w rejestrze zamieszczono w aneksie tabeli 12.1 i 12.2.

W planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej (art 15 ust 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) i stanowi on akt prawa miejscowego (na podst art 14 ust 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

W aktualnie obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochroną ustaleniami planu objęto następujące obiekty:

1. w obrębie Kołczygłowy:

- 1) obiekt wpisany do rejestru zabytków, oznaczony na rysunku planu:
 - kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem nr 228 w rejestrze zabytków województwa pomorskiego.
- 2) budynki zabytkowe o wartościach historyczno-kulturowych w ewidencji zabytków – objęte ochroną ustaleniami planu:
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Słupska nr 2, działka nr 16;

- budynek mieszkalny i budynek gospodarczy, Kołczygłowy ul. Słupska 4, działka nr 44;
 - budynek gospodarczy, Kołczygłowy ul. Słupska 8, działka nr 46/3;
 - budynek mieszkalny i budynek gospodarczy, Kołczygłowy ul. Słupska 10, działka nr 47;
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Słupska 13, działka nr 106/2;
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Słupska 17, działka nr 107;
 - budynek mieszkalny, róg Kołczygłowy ul. Słupska 25 i ul. Fabryczna 1, działki nr 111/2, 111/3;
 - budynek poczty, Kołczygłowy ul. Słupska 40, działka nr 74/2;
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Słupska 53, działka nr 152;
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Słupska 55, działka nr 153/1;
 - budynek mieszkalny, Kołczygłowy ul. Szkolna 2, działka nr 42/1;
 - budynek mieszkalny i budynek gospodarczy, Kołczygłowy ul. Szkolna 4, działka nr 39/22;.
- 3) strefę W.II częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla stanowiska archeologicznego AZP 14-31/3-1 cmentarzysko kultury łużyckiej.
- 4) strefy W.III ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla następujących stanowisk archeologicznych:
- AZP 14-31/1-2 ślad osadniczy o nieokreślonej kulturze i chronologii;
 - AZP 14-31/2-1a punkt osadniczy, kultura oksywsko-wielbarska; ślad osadniczy n/o;
 - AZP 14-31/4-3 ślad osadniczy, wczesna epoka żelaza;
 - AZP 14-31/5-4 ślad osadniczy, kultura łużycko-pomorska;
 - AZP 14-31/6-5 ślad osadniczy, kultura łużycko-pomorska.
2. w obrebie Radusz, miejscowość Jezierze:
- 1) budynki zabytkowe o wartościach historyczno-kulturowych w ewidencji zabytków – objęte ochroną ustaleniami planu:
- wodociągowa wieża cisnień, Jezierze, działka nr 244/3
- 2) strefę W.II częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla stanowiska archeologicznego AZP 13-30/52-8 ślad osadniczy, kultura, łużycko-pomorska, punkt osadniczy, kultura oksywsko-wielbarska, osada, wczesne średniowiecze.
- 3) strefy W.III ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla następujących stanowisk archeologicznych:
- AZP 13-30/55-17 ślad osadniczy, kultura łużycko-pomorska.
 - AZP 13-30/51-77 ślad osadniczy, wczesne średniowiecze.
 - AZP 13-30/45-6 ślad osadniczy, wczesne średniowiecze.
 - AZP 13-30/46-11 ślad osadniczy, kultura amfor kulistych.
 - AZP 13-30/47-12 punkt osadniczy, kultura łużycko-pomorska, ślad osadniczy, wczesne średniowiecze.
3. w obrebie Barnowo:
- 1) obiekt wpisany do rejestru zabytków, oznaczony na rysunku planu:
- zespół dworsko-parkowy nr 152 w rejestrze zabytków województwa pomorskiego.
 - dwór późnobarokowy, nr 11, działka nr 96/3

- park, działka nr 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 95/7, 95/16, 96/3, 96/5, 96/6, 96/9, 96/11, 96/13, 303/1, 379/1, 379/2, 379/3, 379/4, 388

Ochronie podlega dwór i park w granicach wpisu do rejestru zabytków.

- 2) budynki zabytkowe o wartościach historyczno-kulturowych w ewidencji zabytków – objęte ochroną ustaleniami planu:
 - rządcówka, nr 10/10a, działka nr 72
 - chlewik, nr 10/10a, działka nr 72
 - spichlerz, działka nr 96/6
 - budynek dworca kolejowego – ob. dom, nr 2, działka nr 105
 - budynek pracowników kolei – ob. dom, nr 3, działka nr 105
 - park w zespole dworskim z XIX w. (- działka nr 381/2) - w wojewódzkiej ewidencji zabytków - oznaczony na rysunku planu;
- 3) strefę W.I pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla stanowiska archeologicznego AZP 14-31/11-brak cmentarzysko megalityczne, kultura?
- 4) strefy W.III ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla następujących stanowisk archeologicznych:
 - AZP 14-31/7-3 dla ochrony stanowiska archeologicznego nr AZP 14-31/7 m.3
 - AZP 14-31/8 m.4 dla ochrony stanowiska archeologicznego nr AZP 14-31/7 m.4
 - AZP 14-31/9 m.5 dla ochrony stanowiska archeologicznego nr AZP 14-31/7 m.5

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4 Ustawy z dnia 17 września 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy między innymi mają dbać o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w artykule 22. Punkt 4 tego artykułu mówi: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy”. Natomiast punkt 5 określa zakres gminnej ewidencji:

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gmina Kołczygłowy posiada Gminną Ewidencję Zabytków przyjętą Zarządzeniem Nr 63/2019 Wójta Gminy Kołczygłowy w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Kołczygłowy z dnia 26.06.2019. W wykazie stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia ujęto

90 zabytków nieruchomych, w tym 4 zabytki ujęte w rejestrze zabytków, natomiast w załączniku nr 2 umieszczono 129 stanowisk archeologicznych, z czego wpisane do rejestru są 4. Wszystkie obiekty posiadają karty adresowe Gminnej Ewidencji Zabytków. Informacyjnie wykazy zabytków umieszczono w aneksie na końcu opracowania – tabele 12.3 i 12.4.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

5.5.1. Kościoły

Kościół w Kołczygłowach

Na wzniesieniu w centrum wsi Kołczygłowy zlokalizowany jest katolicki kościół pw. Chrystusa Króla z XVII w., zbudowany z pruskiego muru i zakończony wieżą - zdemontowaną w latach dziewięćdziesiątych a odbudowaną na przełomie 2004-2005 z polecenia ks. Jana Flaczyńskiego, po pożarze wnętrza kościoła. W kościele znajduje się wykonana z drewna oliwnego rzeźba Chrystusa Króla dłuta włoskiego artysty Pasquala Galbusera. Obok dzwonnica z ufundowanym małym dzwonem. Kościół jest otwarty tylko w czasie mszy i niedostępny dla zwiedzających. Nieopodal dawny cmentarz mieszkańców niemieckich.

Pierwsza świątynia w Kołczygłowach powstała najprawdopodobniej w XVI wieku i była zbudowana z drewna. Następnie w 1832 roku na jej fundamentach wybudowano kościół ufundowany przez ród von Puttkamerów. W 1847 roku w kronice parafialnej zostało odnotowane ważne wydarzenie. 28 lipca 1847 r. w Kołczygłowach związek małżeński zawarli - późniejszy kanclerz, 32-letni Otto von Bismarck i 23-letnia Johanna (wg innych źródeł Charlotta) von Puttkamer, dla której Kołczygłowy były rodzinną parafią. Przy kościele znajduje się dzwonnica, z małym dzwonem, który został ufundowany przez rodzinę panny młodej. Ulubioną posiadłością państwa Bismarcków stała się wieś Wierszyno, położona parę kilometrów dalej.

Świątynia w Kołczygłowach jest najstarszą budowlą z muru pruskiego na ziemi bytowskiej. Zbudowane w takiej technologii budowle wyróżniają się atrakcyjnym połączeniem bieli z widocznym czarnym belkowaniem. Tak jest również w przypadku kościoła w Kołczygłowach. Na wzgórzu z daleka widać szachulcową budowlę z białymi ścianami oraz charakterystyczną szachownicą.

We wschodniej części fundamentu kościoła można znaleźć datę powstania świątyni - 1832r. Budowla ozdobiona była małą wieżyczką, która znajdowała się od północnej części świątyni.

W 2002 roku wewnątrz kościoła zostało zniszczone przez pożar. Dzięki ofiarności mieszkańców Kołczygłów oraz okolicznych wiosek odbudowa kościoła została zakończona w 2005 roku, wtedy przywrócono także wieżyczkę, która została zdemontowana kilka lat wcześniej przed pożarem świątyni.

Obecnie w środku znajdują się rzeźby z białego marmuru oraz trzymetrowa figura Chrystusa Króla wykonana z około 800-letniego drzewa oliwkowego sprowadzonego z Sycylii. Rzeźby te stworzył i подарował kościołowi Pasquale Galbusera, włoski rzeźbiarz, którego prace znajdują się w Asyżu i Watykanie. Artysta postanowił zaprojektować wewnątrz kościoła po jednej z wakacyjnych wizyt u Czesława Langa, byłego polskiego kolarza i organizatora Tour de Pologne.

Dzięki niezwykłemu połączeniu zabytkowych murów i nowoczesnego wystroju kościół pw. Chrystusa Króla w Kołczygłowach pozostaje perłą architektury sakralnej na Pomorzu.

Kościół w Łubnie

Kościół w Łubnie został wybudowany w 1633 roku, odnowiony w 1711 r. W 1848 r. kościół najprawdopodobniej znacznie poszerzono i przedłużono w kierunku wschodnim. Jednonawowy, na planie dwóch czworokątów: od zachodu kruchta na planie kwadratu; korpus na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu bez wyodrębnionego prezbiterium. Schody wewnętrzne drewniane jednobiegowe, policzkowe. Drzwi zewnętrzne drewniane, ościeże w oknach drewniane. Konstrukcja kościoła - szachulcowa na fundamentach kamiennych i kamienno - ceglanych. Strop drewniany "nagi". Wyposażenie: organy, empora i chrzcielnica (misa z 1667 r. ufundowana przez Ludwika i Małgorzatę von Puttkamer) oraz dzwon z 1649 r.

Kościół w Gałąźnia Małej

Czas budowy kościoła wskazuje data umieszczona w niszy elewacji tylnej tj.: „MDCCCLVII” – 1857 rok. Neoromańska kaplica którą wybudowali staroluteranie, którzy przenieśli się do Bytowa. Kościół murowany z cegły na fundamentach kamiennych, otynkowany — tynk cementowy. Dekoracja architektoniczna wykonana w tynku. Obecnie kościół filialny p.w. Apostołów Piotra i Pawła.

5.5.2. Elektrownia wodna

Elektrownia wodna w Gałąźni Małej

Obiekt hydroenergetyczny w Gałąźni Małej jest największą wodną elektrownią na rzece Słupi. Można powiedzieć, że jest to "perła w koronie" wśród całego systemu kaskady energetycznej na rzece Słupia. Do elektrowni dotrzeć można przez Motarzyno i Gałąźnię Wielką, jak i drogą z Kołczygłów przez Wierszyno, Górki i Świelibie. Elektrownia położona jest w pięknej części zlewni Słupi. Obiekty hydrotechniczne na rzece Słupia ze względu na swe nowatorskie rozwiązania techniczne jak i przepiękny krajobraz wpłynęły na to, że elektrownia w Gałąźni Małej to unikat na skale Europejską. Rzeką Słupia została przecięta na długości 26 kilometrów, 13 kilometrową cięciwą kanału, stanowiącego derywację siłowni wodnej.

Elektrownia wodna w Gałąźni Małej. Budynek został zaprojektowany około 1889 roku. Natomiast pierwsze prace nad obiektem wykonano w latach 1912 - 1914. Wybudowano wtedy budynek elektrowni i wykonano całą derywację zlewni rzeki Słupi (312 km²) do jeziora Głębokiego, o powierzchni 113 ha. Na końcu jeziora na 75,8 km Słupi, postawiono budynek zamku wodnego, skąd żelbetowymi sztolniami o średnicy 200 cm i otwartymi kanałami o długości prawie 5 kilometrów (także syfonem pod drogą do Bytowa) oraz w końcowym odcinku, żelbetowym i stalowym rurociągiem o długości 688 m - dopływała woda do budynku elektrowni w Gałąźni Małej. Tam wypływając z turbin po stronie dolnej wody, powracała do koryta rzeki Słupi.

Drugi etap robót wykonano w 1920 roku. Powstała wtedy zapora ziemna o długości 205 m z jądrem siłowym, piętrząc wody z rzeki Bytowej i kierując wody z jej zlewni (213 km²) również do jeziora Głębokiego. Zapora o wysokości 7 m utworzyła całkowicie nowy zbiornik o pojemności 850 tys. m³). Ciąg budowli przedłużył się wówczas o 13 kilometrów, zapewniając

wtedy dopływ wody na turbiny w ilości 5,69 m³/s), co po zmagazynowaniu w zbiornikach wodnych w godzinach szczytu umożliwiało pracę aż 5 turbozespołów o zainstalowanym przepływie 13 m³/s) oraz łącznej mocy 3500 kW. Elektrownia ta była wówczas największą Elektrownią w Północnej Europie zaś jej zastosowania techniczne takie jak np.: nowe metody umacniania skarp kanału, wykonanie zespołów żelbetowych rurociągów i sztolni zostały wzorcowane dla kolejnych budowli hydroenergetycznych w całej Europie. Prąd wytwarzany w tej elektrowni był przesyłany do centrali w Szczecinie. Pięć Turbin typu Francisa i pięć generatorów pracuje nieprzerwanie od czasu ich zainstalowania w latach 1913 - 1924 aż do dnia dzisiejszego. Producentami Turbin była firma Gotha zaś generatorów firma SSW, obie firmy pochodzą z Niemiec. Moc każdej Turbiny wynosi 700kW.

Budynek elektrowni służy również celom dydaktycznym. Wewnątrz obiektu znajduje się izba Muzealna utworzona przez pracowników Elektrowni Wodnych Słupsk dla wycieczek turystycznych. Można w niej zobaczyć zgromadzone eksponaty oraz zapoznać się z bogatą historią elektrowni wodnych Pomorza Środkowego, która przekazywana jest przez oprowadzających i przygotowana dodatkowo do wizualizacji w sali projekcyjnej.

5.5.3. Dwory i pałace

Dwór w Barnowie

Budowę dworu w Barnowie rozpoczęto w 1786 r. Ostatnimi jego właścicielami byli Puttkamerowie, rodzina bardzo wpływowa i znana na Pomorzu.

Po II Wojnie Światowej piękna niegdyś rodowa siedziba stała się własnością Państwowych Gospodarstwa Rolnych. Późnobarokowa budowla składająca się z korpusu głównego z gankiem oraz przylegającego do niej piętrowego skrzydła północnego z kwadratową wieżą pochodzącą z XIX wieku. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. piękny budynek zmienił się w całkowitą ruinę. Ostatecznie obiekt został kupiony i odnowiony przez Czesława Langa znanego polskiego kolarza i organizatora Tour de Pologne, który obecnie zamieszkuje dwór.

Pałac w Barnowcu

W Barnowcu znajduje się zespół pałacowo-folwarczny z XIX wieku.

Pałac w Barnowcu zbudowany przez teścia kanclerza Ottona von Bismarcka, Heinricha von Puttkamera w 1863 roku.

Jest to XIX-wieczny budynek parterowy, z niewielkim ganeczkiem, otoczony parkiem. W Barnowcu znajduje się zespół pałacowo-folwarczny dokładnie z 1863 roku składa się z trzech zasadniczych części: rezydencjalnej, obejmujące teren dawnego

parku angielskiego wraz z stojącym w nim neoklasycystycznym pałacem, gospodarczej obejmującej teren dawnego podwórza folwarcznego. Dziś pałac w Barnowcu ponownie przeżywa okres świetności. Szczelnie ogrodzony przez obecnych właścicieli, monitorowany kamerami stoi bezpieczny.

Pałac w Raduszu

Pałac w Raduszu powstał w 1863 r. jako jednokondygnacyjny, niedługo potem dobudowano piętro. Pałac

późnoklasycystyczny, piętrowy, poprzedzony schodami z czterokolumnowym, z ryzalitem środkowym z wgłębny portykiem. W osi dziewięcioosiowej elewacji frontowej obiekt posiada wydatny ryzalit,

z podwójnym, wgłębny portykiem zwieńczonym trójkątnym szczytem. Od wschodniej strony rozciąga się park krajobrazowy płynnie przechodzący w naturalny las, co utrudnia określenie jego pierwotnej powierzchni.

Pałac zbudował książę Otto von Bismarck (wówczas premier Prus) dla swej żony Joanny von Puttkamer, której domem rodzinnym były niedalekie Kołczygłowy. W 1940 r. w pałacu istniał Landjahrlager (obóz / tabor letni dla młodych rolników). Po II wojnie światowej budynek był zaniedbany, przez jakiś czas mieściła się w nim szkoła. Od 2008 r. jest własnością prywatną. Od 2020 roku funkcjonuje jako ośrodek bankietowy, z salami, zapleczem kuchennym i pokojami dla gości.

Pałac w Łubnie

W Łubnie znajduje się parterowy, osiemnastoosiowy dwór wybudowany przez Puttkamerów w 1925 roku. Po II Wojnie Światowej stał się własnością Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Znajdowały się tam biura PGR, kuchnia ze stołówką oraz mieszkania dla pracowników. Obecnie wielorodzinny budynek mieszkalny, ale z jego dawnej świetności niewiele zostało.

Pałac w Kołczygłówkach

Neoklasycystyczny pałac w Kołczygłówkach został zbudowany w 1868 roku z fundacji Waldemara Puttkamera, przedstawiciela jednej z najbardziej znanych rodzin na pomorzu. Jest to piętrowy, podpiwniczony budynek wzniesiony na planie prostokąta, nakryty lekko skośnym, dwuspadowym dachem. W elewacji frontowej i tylnej usytuowano trójosiowy ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. W osi frontowej znajduje się główne wejście poprzedzone schodami. Ryzalit jest ozdobiony pilastrami na wysokości piętra i kartuszem herbowym Puttkamerów w szczycie. Z lewej strony elewacji parkowej stoi pięcioboczna niska, wieżyczka i weranda. Wnętrza zatraciły pierwotny wygląd. Całość jest otoczona zadbanym parkiem krajobrazowym. Obecnie zadbany obiekt pełni funkcje mieszkaniowe.

5.5.4 Kamienne historyczne drogi

Utwierdzenie ulic i placów stosuje się od wieków. Nawierzchnie brukowe służyły usprawnieniu przemieszczania się i poprawie warunków sanitarnych w miejscowościach, a ich wartość przejawiała się w ich trwałości i użyteczności. Od końca XVIII do początku XX wieku istotnego znaczenia nabrała również kwestia ich estetyki jako elementu wystroju wnętrza urbanistycznych. Charakter nawierzchni zmieniał się wraz z rozwojem technologii ich budowy i był uzależniony od położenia geograficznego, rozwoju środków transportu i dostępu do surowców, które aż do połowy XIX wieku pozyskiwano przede wszystkim lokalnie.

W krajobrazie kulturowym Gminy Kołczygłowy do dziś zachowało się nie wiele historycznych nawierzchni. Są to między innymi drogi i place brukowe z kamienia narzutowego lub otoczaków

rzecznych – określane również jako dzikie lub kocie łby. Taka nawierzchnia zachowała się w miejscowości Łubno na terenie zespołu pałacowo – folwarcznego, w miejscowości Barnowiec na terenie zespołu folwarcznego oraz w jego niedalekim otoczeniu – droga prowadząca przez pola uprawne w kierunku miejscowości Kamieńc. Droga brukowa prowadząca przez pola uprawne w miejscowości Wierszyno w sąsiedztwie zabytkowej gorzelni i nie istniejącego już zespołu folwarcznego oraz droga brukowa w stronę lasu Drogi brukowane prowadzące przez pola lub lasy, najczęściej są jedynym śladem dawnych połączeń komunikacyjnych. W ich otoczeniu zazwyczaj znajdują się aleje drzew, które wraz z nawierzchnią tworzą integralną całość.

W ostatnich latach wiele dróg brukowych zostało zmodernizowanych i przykrytych nową warstwą bitumiczną ponieważ uznano je za niewygodne w użytkowaniu. Stara kamienna nawierzchnia posłużyła jako podbudowa. Tak stało się w miejscowości Wierszyno. Droga brukowa od zabudowań mieszkalnych w stronę przysiółku Wierszynko została kilka lat temu zmodernizowana. Przebudowano drogę na odcinku 830 m, nawierzchnię z brukowej zmieniono na asfaltową. Na pozostałej części drogi zachowała się nawierzchnia brukowa.

Celem niniejszego Programu jest między innymi zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony historycznych nawierzchni jako ważnego elementu stanowiącego o unikatowości miejsca, jego walorach i uroku.

Droga brukowa w m. Wierszyno w sąsiedztwie zabytkowej gorzelni

Droga brukowa w miejscowości Barnowiec

Droga brukowa do Wierszynka

Droga brukowa na terenie zespołu pałacowo - folwarcznego w Łubnie

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki ✓ Wykorzystanie kultury regionalnej i marki „Kaszuby” w promocji regionu ✓ Droga wojewódzka 209 stanowiąca oś komunikacyjną Gminy ✓ Dobre skomunikowanie z siedzibą powiatu – Bytovem ✓ Położenie we względnie niewielkiej odległości od większych ośrodków miejskich – Słupsk ✓ Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych. Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych ✓ Korzystna lokalizacja Kołczygłów w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z ich dobrą dostępnością ✓ Czystość środowiska ✓ Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy ✓ Lokalne tradycje i zwyczaje, kultywowane wśród mieszkańców	✓ Zanedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków ✓ Niedostępne dla turystów zabytki rejestrowe (kościół i dwory) ✓ Zły stan zachowania założeń dworsko-parkowych ✓ Zdewastowane cmentarze ewangelickie ✓ Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego ✓ Bezrobocie i problemy finansowe społeczeństwa Gminy ✓ Niewielkie środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego ✓ Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego ✓ Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych ✓ Brak opracowań studium krajobrazu gmin uwzględniającego ochronę krajobrazową obiektów zabytkowych, układów ruralistycznych, zespołów folwarcznych i innych cennych ekspozycji panoram widokowych. ✓ Lokalizowanie urządzeń odnawialnej energii w postaci turbin wiatrowych oraz wielkopowierzchniowej fotowoltaiki i agrofotowoltaiki bez opracowań studium krajobrazowego.

SZANSE	ZAGROŻENIA
✓ Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków ✓ Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków ✓ Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości ✓ Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne. Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby ✓ Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) ✓ Korzystanie ze wsparcia dla wsi ze struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich ✓ Poszerzenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe, - rozbudowa baz turystycznych z wykorzystaniem obiektów i obszarów o wartościach historycznych i kulturowych,	✓ Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu ✓ Zmiany w układach ruralistycznych związane z nową zabudową ✓ Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych ✓ Zła sytuacja finansowa wielu użytkowników obiektów zabytkowych. Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe ✓ Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych ✓ Nieskuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska ✓ Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez inwestycje agresywne widokowo takie jak wielkopowierzchniowa fotowoltaika oraz turbinywiatrowe ✓ Niszczenie zabytkowych nawierzchni kamiennych przez modernizację dróg
✓ Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.	

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kołczygłowy na lata 2025-2028 ma służyć ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do wielu dziedzin życia społecznego w celu jej rozwoju gospodarczego. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają

specyfikę dziejów Gminy, charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wynikiem realizacji celów określonych w programie opieki powinno być przejście od pasywnej ochrony i częściowych działań konserwatorskich do stosowania zintegrowanego zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego.

Ramy programowe Programu Opieki wyznaczają tezy problemowe, wskazujące na:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Kołczygłowy,
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i rozwoju turystyki w gminie,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w gminie wśród mieszkańców i we władzach samorządowych,
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej tożsamości,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców gminy poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym Gminy Kołczygłowy.

Celem strategicznym Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kołczygłowy na lata 2024 - 2027 jest:

**ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY
SŁUŻĄCE SPOŁECZNO-GOSPODARCZEMU ROZWOJOWI GMINY, PROMOCJI
TURYSTYKI W GMINIE ORAZ
POGŁĘBIANIU TOŻSAMOŚCI JEJ MIESZKAŃCÓW**

7.1. Priorytety programu opieki

Realizacja celu strategicznego będzie odbywać się w oparciu o trzy Priorytety:

I. OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

II. ZARZĄDZANIE KRAJOBRAZEM KULTUROWYM GMINY

III. PROMOCJA I POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

Priorytet 1 OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	• Remonty/renowacje. W pierwszej kolejności przeprowadzenie prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Kołczygłowy. • zapewnienie lub wskazanie właściwego doradztwa budowlano-konserwatorskiego i popularyzowanie dobrych praktyk w tym zacieśnienie współpracy z właściwym dla Kołczygłów konserwatorem zabytków i starostwem powiatowym (rewaloryzacje, remonty, rozwiązania projektowe w zabytkach i ich sąsiedztwie). Zadanie będzie realizowane przez gminę, w ramach zadań wydziałów inwestycji i nieruchomości • estetyzacja zabudowy i małej architektury w miejscowościach Gminy, w pierwszej kolejności obiektów wpisanych do GEZ gminy • utrzymanie i porządkowanie zieleni terenów cmentarzy oraz parków, uporządkowanie i uczynienie założeń cmentarnych i parkowych, które stanowią przestrzeń publiczną (w tym możliwość utworzenia lapidarium na nieczynnych cmentarzach) • pielęgnowanie i nasadzenia uzupełniające alei przydrożnych
Zintegrowana ochrona	• włączenie programu opieki nad zabytkami do innych działań strategicznych gminy
Dbałość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy	• realizacja ochrony krajobrazu kulturowego i ekspozycji zespołów zabytkowych poprzez uwzględnianie w planach miejscowych i dokumentach planistycznych rozwiązań wypracowanych w porozumieniu z organami ochrony zabytków, chroniących je przed nieodwracalnym zniszczeniem przez agresywne widokowo

	inwestycje, szczególnie wielkopowierzchniową fotowoltaikę oraz turbiny wiatrowe
Wzmacnianie atrakcyjności zabytków i krajobrazu Kulturowego	objęcie ochroną obiektów i obszarów zabytkowych na podstawie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Priorytet 2

ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY

Kierunki działań	Zadania
Podjmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	- Wspieranie inicjatyw lokalnych w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego - podjęcie współpracy z uczelniami: prace studialne, praktyki studenckie

Priorytet 3

PROMOCJA I POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	- opracowanie elektronicznych baz danych i map zabytków - aktualizacje gminnej ewidencji zabytków i inwentaryzacji fotograficznych - wskazanie właścicielom obiektów zabytkowych wartości i elementów które winny podlegać ochronie
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionie i dziedzictwie kulturowym	- opracowanie folderów, publikacji okolicznościowych poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy - konkursy tematyczne na szczeblu szkolnym i miejskim organizowane przez gminne instytucje oświatowe i kulturalne, dotyczące wiedzy historycznej o regionie i osobach zasłużonych dla społeczności lokalnej - konkursy plastyczne dla dzieci i młodzieży o tematyce dotyczącej historii i tradycji regionu, organizowane przez gminne instytucje oświatowe i kulturalne - spotkania z „ciekawym człowiekiem” – np. z artystami, twórcami ludowymi, związanymi z regionem - współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu popularyzacji dziedzictwa kulturowego regionu

Promocja regionalnego dziedzictwa	• opracowanie i wykonanie oraz uzupełnienie istniejącego systemu oznakowania zabytków na terenie gminy – tablice, plansze, mapy • opracowanie i utrzymanie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych ukazujących walory dziedzictwa kulturowego • współpraca z Oddziałami PTTK w Słupsku i Bytowie w promocji imprez turystycznych i ogólnopolskich szlaków turystycznych PTTK, przebiegających przez gminę Kołczygłowy, • integracja kulturowa – spotkania grup mniejszości kulturowych, kół zainteresowań, spotkania z artystami i twórcami ludowymi związanymi z regionem, • opracowanie zasad wsparcia przez Gminę w tworzeniu wiosek tematycznych we wsiach posiadających zabytki, pielęgnujących lokalną twórczość ludową, w celu wykorzystania ich potencjału do promocji Gminy
-----------------------------------	--

Zadania powyższego programu będą realizowane przez gminę oraz instytucje i organy podległe, we współpracy z organizacjami społecznymi i właścicielami prywatnymi.

7.3. Zadania programu opieki

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Wyznacza się następujące zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi nakładów finansowych na opiekę nad zabytkami,
- realizacja przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji Gminnego Programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie

dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu zachowania obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy. Program wykorzystywany może być przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, a także osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturalnym.

Należy pamiętać o ustawowym obowiązku złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu opieki.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

8.1. Instrumenty prawne

Problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego została uwzględniona przez władze gminy w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

8.2. Instrumenty koordynacji

Realizacja Programu wymaga współpracy z instytucjami ochrony zabytków różnych szczebli, w tym z organizacjami pozarządowymi oraz parafiami z terenu gminy.

8.3. Instrumenty finansowe

Podstawowym narzędziem finansowym dla zachowania najcenniejszych zabytków gminy Kołczygłowy będą dotacje celowe udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków (na podstawie obowiązującej Uchwały nr XXI/212/2020 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Kołczygłowy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków oraz Uchwały nr XLVIII/434/2023 Rady Gminy Kołczygłowy z dnia 12 września 2023 r. w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Kołczygłowy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków, realizowanych w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków).

Planowane jest również wykorzystanie funduszy unijnych, krajowych oraz dostępnych dofinansowań samorządu województwa pomorskiego.

8.4. Instrumenty społeczne

W działaniach Gminy przewidywane jest prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy Kołczygłowy. Planowane jest również nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi z terenu gminy, które statutowo zajmują się tematyką kulturalną, edukacyjną i historyczną.

8.5. Instrumenty kontrolne

Zadania sformułowane w niniejszym programie przewidują stosowanie dwóch form monitoringu jego realizacji: monitoringu zasobów (poprzez utworzenie i stałą aktualizację gminnej ewidencji zabytków) oraz monitoringu stanu środowiska kulturowego.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Za monitorowanie realizacji Programu Opieki odpowiada Wójt Kołczygłów, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i działań edukacyjnych na terenie gminy,
- liczba przygotowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
- liczba i długość (w km) utworzonych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych,
- liczba szkoleń/liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną i popularyzacją dziedzictwa kulturowego.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Program finansowany może być ze środków budżetowych: samorządu, województwa, państwa, środków UE i funduszy prywatnych.

Są to:

- środki własne budżetu gminy,
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd gminy,
- środki znajdujące się w gestii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- środki przeznaczone przez powiat na realizację celów opieki nad zabytkami,
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli dla realizacji zadań z zakresu kultury i sztuki,
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych,
- dochody własne instytucji kultury,
- środki w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- kredyty bankowe zaciągane przez Gminę na realizację określonych celów i inwestycji,
- zyski z działalności statutowej i gospodarczej,
- odsetki z kont i rachunków bankowych,
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych,
- składki i zbiórki publiczne i finansowe ze środków ludności,
- fundusze krajowe i zagraniczne Unii Europejskiej,
- inne środki przewidziane prawem.

Ze środków budżetowych zasadnicze znaczenie mają:

- środki Generalnego Konserwatora Zabytków,
- środki Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- fundusze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (środki specjalne – z gier losowych),

- fundusze Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz na remont i konserwację obiektów sakralnych,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (finansowanie zabytkowych parków wpisanych do rejestru zabytków oraz finansowania publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego),
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego i programy sektorowe.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Rada Gminy w drodze uchwały może określić corocznie wysokość wydatków na ochronę środowiska kulturowego, w tym na realizację Programu Opieki nad Zabytkami. Wydatki na realizację zadań inwestycyjnych powinny być wprowadzone do rocznych i wieloletnich planów inwestycyjnych. Celowym byłoby określenie poziomu – wysokości planowanego przez miasto dofinansowania zadań zakresu opieki nad zabytkami (np. % w corocznym budżecie gminy), a także ustalenie, opracowanie zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach.

12. ANEKSY

12.1. Tabela obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

nr rejestru zabytków województwa pomorskiego	nr dawnego rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	obiekt	adres	miejsowość	gmina	powiat
A-152	3	1960-03-19	zespół dworskoparkowy /dwór, park/	Barnowo	Barnowo	Kołczygłowy	bytowski
A-125	48	1959-11-11	zespół dworskoparkowy /dwór, park/	Gałąźnia Mała	Gałąźnia Mała	Kołczygłowy	bytowski
A-228	64	1961-08-28	kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem	Kołczygłowy	Kołczygłowy	Kołczygłowy	bytowski
A-339	74	1964-04-14	kościół filialny p.w. Św. Antoniego Padewskiego	Łubno	Łubno	Kołczygłowy	bytowski

Źródło: WUOZ w Gdańsku Delegatura w Słupsku, stan na 6 marca 2024 r.

12.2. Tabela stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość (obręb ewidencyjny)	AZP Nr obszaru	AZP Nr stanowiska w obszarze	AZP Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja	Kultura Chronologia	Rejestr zabytków
Darżkowo	13-30	26	5	cmentarzysko	k. pomorska HaC	Nr Dec. 341; Nr porz. 3/10; poz. rej. zab. A-a3/10K
Gałąźnia Mała	13-31	4	6	osada ślad osadniczy	k. łużycka k. łużycka	Nr Dec. 806; Nr porz. 31/217; poz. rej. zab. A- a31/217K
Gałąźnia Mała	13-31	20	3	osada wielokulturowa	k. pucharów lejkowatych k. łużycka wcz. średniow.	Nr Dec. 805; Nr porz. 30/216; poz. rej. zab. A- a30/216K
Świelubie*	13-31	28	12	grodzisko	k. łużycka	Nr Dec. 807; Nr porz. 32/218; poz. rej. zab. A- a32/218K

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy

* w dokumencie widnieje zapis „Gałąźnia Mała obręb Świelubie”

12.3. Wykaz kart zabytków nieruchomych

Wykaz kart adresowych zabytków archeologicznych						
	L.p	Miejscowość	Ulica / działka	Nr	Rejestr	Obiekt
		Barkocin				
1	1.		32, 32/1, 33/1, 33/2			Park
		Barnowiec				
2	1.		83/2	3		Pałac
						Zespół folwarczny
3	2.		83/2	3		Park
4	3.		83/2	3		Obora
5	4.		83/2	3		Stajnia koni roboczych
6	5.		83/2	3		Obora – budynek inwentarski
7	6.		83/2	3		Kuźnia
8	7.		83/2	3		Dom kowala
9	8.		117 i 116/1	10 i 10 a		Budynek gospodarczy
10	9.		12/2	11		Budynek mieszkalny
11	10.		101/1	25		Budynek mieszkalny

12	11.		18/1 i 18/2	28		Budynek mieszkalny
13	12.		83/2	3		Układ przestrzenny zespołu folwarcznego (obora, stajnia koni roboczych, obora - budynek inwentarski, kuźnia, dom kowala)
		Barnowo				
			96/3	11		Zespół dworsko - parkowy
14	1.		96/3	Rejestr zabytków nier. woj. Pom. A-152 , decyzja z dnia 19.03.1960		Dwór Park
15	2.		67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 95/7, 95/16, 96/3, 96/5, 96/6, 96/9, 96/11, 96/13, 303/1, 379/1, 379/2, 379/3, 379/4, 388			
						Zespół folwarczny
16	3.		72	10/10a		Rządcówka
17	4.		72	10/10a		Chlewik
18	5.		96/6			Spichlerz
19	6.		105	2		Budynek dworca kolejowego –ob. dom
20	7.		105	3		Budynek pracowników kolei –ob. dom
21	8.		72, 96/6	10/10a		Układ przestrzenny zespołu folwarcznego (rządcówka, chlewik, spichlerz)
		Darżkowo				
22	1.		134/1 i 134/2	20		Szkoła – ob. dom
23	2.		92			Cmentarz ewangelicki
24	3.		265			Cmentarz ewangelicki
		Dobojewo				
25	1.		249/1	1		Leśniczówka
		Gałąźnia Mała				
26	1.		17/1	18		Kościół filialny p.w św. Piotra
27	2.			Rejestr zabytków nier woj. pom. A-125, decyzja z dnia 11.11.1959		Park
28	3.		11	20		Stajnia w zespole folwarcznym - ob. część bud. mieszkalnego
29	4.		2/12	7		Elektrownia wodna- zespół budynków
30	5.		2/5	9		Dom w zespole elektrowni wodnej
31	6.		2/4	10		Dom w zespole elektrowni wodnej
32	7.		2/4	10		Budynek gosp. w zespole elektrowni wodnej

33	8.		10/1			Cmentarz ewangelicki
		Gałąźnia Wielka				
						Zespół folwarczny
34	1.		45/1	17		Młyn gospodarczy
35	2.		184/1	18 b		Obora I
36	3		184/1	18 b		Obora II
37	4.		184/1	18 b		Transformator
38	5.		184/1	18 b		Stodoła
39	6.		213/6	18		Gorzelnia
40	7.		213/6	18		Dom ogrodnika
41	8.		51/2	27		Szkoła
42	9.		99			Cmentarz ewangelicki
43	10.		213/1, 213/2, 213/4, 213/7			Park
44	11.		45/1, 184/1, 213/6	17, 18b, 18		Układ przestrzenny zespołu folwarcznego (młyn gospodarczy, obora I, obora II, transformator, stodoła, gorzelnia, dom ogrodnika)
		Górki				
45	1.		4/26			Chlewnia w zespole folwarcznym
		Jezierze				
46	1.		244/3			Wodociągowa wieża ciśnień
		Kolczyglowy				
47	1.		134	Rejestr zabytków. nier. woj. pom. A- 228, decyzja z dnia 28.08.1961		Kościół parafialny – rzymskokatolicki p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem i cmentarzem
48	2.		Słupska dz. nr 16	2		Budynek mieszkalny
49	3.		Słupska dz. nr 44	4		Budynek mieszkalny
50	4.		Słupska dz. nr 44	4		Budynek gospodarczy
51	5.		Słupska dz. nr 46/3	8		Budynek gospodarczy
52	6.		Słupska dz. nr 106/2	13		Budynek mieszkalny
53	7.		Słupska dz. nr 107	17		Budynek mieszkalny
54	8.		Słupska / Fabryczna dz. nr 111/2 i 111/3	25/1		Budynek mieszkalny
55	9		Słupska dz. nr 74/2	40		Pocztą
56	10.		Słupska dz. nr 152	53		Budynek mieszkalny
57	11.		Słupska dz. nr 153/1	55		Budynek mieszkalny
58	13.		Szkolna dz. nr 42/1	2		Budynek mieszkalny

59	14.		Szkolna dz. nr 39/22	4		Budynek mieszkalny
60	15.		Szkolna dz. nr 39/22	4		Budynek gospodarczy
		Kolczygłówki				
61	1.		176	1		Pałac
62	2.		10/11, 174, 175, 176, 210/13, 210/14 210/15, 210/18			Park
63	3.		210/17			Stodoła w zespole folwarcznym
64	4.		25	36		Zespół budynków stacji kolejowej
65	5.		45/2	28		Budynek mieszkalny
66	6.		3	34		Budynek mieszkalny
67	7.		60/5	35 A		Silos
68	8.		45/1, 45/2, 240/10			Cmentarz ewangelicki
		Łobzowo				
69	1.		21/1			Remiza strażacka
70	2.		20/1	8		Szkoła - ob. mieszkalny
		Łubno				
71	1.		37/1	Rejestr zabytków nier. woj. pom. A-339, decyzja z dnia 14.04.1964		Kościół filialny p.w. św. Antoniego Padewskiego
						Zespół pałacowo - folwarczny
72	2.		35/1	1		Pałac
73	3.		36/1			Wozownia
74	4.		36/1			Obora
75	5.		44/1			Cmentarz ewangelicki
76	6.		37/1			Cmentarz ewangelicki przykościelny
77	7.		35/1, 36/1	1		Układ przestrzenny zespołu pałacowo – folwarcznego (pałac, wozownia, obora
		Muskowo				
78	1.		305	6		Leśniczówka
		Podgórze				
79	1.		100			Cmentarz ewangelicki
		Przyborze				
80	1.		253			Cmentarz ewangelicki
		Radusz				
81	1.		311/1	3		Pałac

82	2.		311/1, 311/2, i część działki nr 381/2			Park
83	3.		157	13		Budynek mieszkalny
84	4.		154/1 i 154/2	17		Szkoła, ob. mieszkalny
85	5.		365/2	27		Leśniczówka
86	6.		365/2			Cmentarz ewangelicki
		Wądół				
87	1.		66	13		Budynek mieszkalny
88	2.		66	13		Budynek gospodarczy
		Wierszyno				
89	1.		108	21		Gorzelnia
90	2.		325	8		Budynek mieszkalny
91	3.		312/1	33		Budynek gospodarczy
92	4.		312/2	34		Szkoła – ob. mieszkalny
93	5.		272/1 i 280	40/40a		Budynek mieszkalny
94	6.		111/1, 112, 128, 129, 130, 131, 134, 151			Park

Źródło: Wykaz zabytków ujętych w GEZ zgodnie z Załącznikiem nr 1 do Zarządzenia nr 63/2019 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 26.06.2019 r., Zarządzenia nr 112/2024 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 12.09.2024 r., Zarządzenia nr 113/2024 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 16.09.2024 r. oraz Zarządzenia nr 21/2025 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 12.03.2025 r.

12.4. Wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Wykaz kart adresowych zabytków archeologicznych							
Lp.	Miejscowość/ulica	AZP nr obszaru	AZP nr stanowiska	AZP nr stan. w miejscowości	Funkcja	Kultura / chronologia	Rejestr zabytków
1	Gałąźnia Wielka	12-31	30	1	p.osadn.	k. łużycko-pomorska	
2	Gałąźnia Wielka	12-31	31	2	p.osadn.	schyłkowy neolit	
3	Gałąźnia Wielka	12-31	33	6	p.osadn. p.osadn.	k. łużycko-pomorska, wczesne średniowiecze	
4	Gałąźnia Wielka	12-31	34	3	p.osadn.	wczesne średn.	
5	Gałąźnia Wielka	12-31	35	4	p.osadn., osada	k. łużycko – pomorska, wczesne średn.	
6	Gałąźnia Wielka	12-31	36	7	p.osadn.	k. łużycko – pomorska	
7	Gałąźnia Wielka	12-31	37	5	p.osadn.	k. łużycko – pomorska	
8	Gałąźnia Wielka	12-32	11	12	ślad osadn.	n/o pradzieje	
9	Gałąźnia Wielka	12-32	12	13	osada, ślad osadn., ślad osadn.	k. prapolska OWŚ, OŚR, n/o	
10	Gałąźnia Wielka	12-32	13	14	ślad osadn.	OŚR	
11	Gałąźnia Wielka	12-32	14	16	ślad osadn.	n/o pradzieje	
12	Gałąźnia Wielka	12-32	15	15	ślad osadn.	n/o pradzieje	
13	Darżkowo	13-30	15	4	cmentarzysko	k. pomorska	
14	Darżkowo	13-30	16	6	cmentarzysko	k. pomorska	
15	Darżkowo	13-30	17	16	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
16	Darżkowo	13-30	18	15	p.osadn.	k. łużycko – pomorska	
17	Darżkowo	13-30	19	1	cmentarzysko, ślad osadn.	k. pomorska, k. oksywsko-wielbarska	
18	Darżkowo	13-30	20	3	cmentarzysko kurhanowe	n/o	
19	Darżkowo	13-30	21	14	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
20	Darżkowo	13-30	22	12	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
21	Darżkowo	13-30	23	13	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
22	Darżkowo	13-30	24	2	cmentarzysko	k. pomorska	
23	Darżkowo	13-30	25	7	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
24	Darżkowo	13-30	26	5	cmentarzysko	k. pomorska hac	Nr dec. 341 poz. rej. zab.: A- a3/10K (C – 18)
25	Darżkowo	13-30	27	8	osada	k. łużycko – pomorska	
26	Darżkowo	13-30	28	11	ślad osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, k. łużycko – pomorska	
27	Darżkowo	13-30	29	9	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
28	Darżkowo	13-30	30	10	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
29	Wierszyno	13-30	31	10	osada	wczesne średniowiecze	
30	Wierszyno	13-30	32	9	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
31	Wierszyno	13-30	33	8	ślad osadn.	średniowiecze	
32	Wierszyno	13-30	34	11	ślad osadn., ślad osadn.	k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	

33	Wierszyno	13-30	35	12	śląd osadn., ślad osadn.	k. łużycko-pomorska, okr. nowożytny	
34	Wierszyno	13-30	36	2	cmentarzysko	k. pomorska	
35	Wierszyno	13-30	37	7	cmentarzysko	k. oksywsko-wielbarska	
36	Wierszyno	13-30	38	4	śląd osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska k. oksywsko-wielbarska	
37	Wierszyno	13-30	39	5	p.osadn. p.osadn.	k. oksywsko-wielbarska okr. nowożytny	
38	Wierszyno	13-30	40	6	śląd osadn., ślad osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska, k. wielbarska, wczesne średniowiecze	
39	Radusz	13-30	44	10	śląd osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska wczesne średniowiecze	
40	Radusz	13-30	45	6	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
41	Radusz	13-30	46	11	śląd osadn.	k. amfor kulistych	
42	Radusz	13-30	47	12	p.osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska, wczesne średniowiecze	
43	Radusz	13-30	48	13	p.osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska, wczesne średniowiecze	
44	Radusz	13-30	49	14	śląd osadn., ślad osadn.	k. amfor kulistych, wczesne średniowiecze	
45	Radusz	13-30	50	15	śląd osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska, k. oksywsko-wielbarska	
46	Radusz	13-30	51	7	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
47	Radusz	13-30	52	8	śląd osadn., p.osadn., osada	k. łużycko – pomorska, k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	
48	Radusz	13-30	53	16	osada, p.osadn. p.osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, k. łużycko – pomorska, k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	
49	Radusz	13-30	54	9	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
50	Radusz	13-30	55	17	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
51	Wierszyno	13-31	1	13	śląd osadn.	k. łużycka	
52	Wierszyno	13-31	2	1	cmentarzysko	k. pomorska	
53	Świelubie	13-31	3	1	śląd osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, k. łużycka	
54	Gałąźnia Mała	13-31	4	6	osada, ślad osadn.	k. łużycka, k. łużycka	Nr dec. 806 poz. rej. zab.: A-a-31/217K (C – 125)
55	Gałąźnia Mała	13-31	5	32	osada	k. łużycko – pomorska	
56	Gałąźnia Mała	13-31	6	14	osada, osada	k. łużycko – pomorska, późne średniowiecze	
57	Gałąźnia Mała	13-31	7	34	osada; p. osadn., p. osadn., osada	k. łużycka, k. łużycka, k. oksywsko-wielbarska wczesne średniowiecze	
58	Gałąźnia Mała	13-31	8	43	śląd osadn.	k. łużycka	
59	Gałąźnia Mała	13-31	9	35	osada	k. łużycko – pomorska	
60	Gałąźnia Mała	13-31	10	30	osada	k. łużycko – pomorska	
61	Gałąźnia Mała	13-31	11	29	osada, osada	wczesne średniowiecze, k. łużycko – pomorska	
62	Gałąźnia Mała	13-31	12	44	śląd osadn., ślad osadn.	k. łużycka, k. oksywsko-wielbarska	
63	Gałąźnia Mała	13-31	13	36	osada	k. łużycko – pomorska	
64	Gałąźnia Mała	13-31	14	37	osada, ślad osadn., ślad osadn.	k. łużycko – pomorska, k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	

65	Gałąźnia Mała	13-31	15	45	śląd osadn., p. osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, k. łużycka, k. oksywsko-wielbarska	
66	Gałąźnia Mała	13-31	16	48	śląd osadn.	k. oksywsko-wielbarska	
67	Gałąźnia Mała	13-31	17	38	osada, ślad osadn., ślad osadn.	wczesne średniowiecze, schyłkowy neolit, wczesne średniowiecze,	
68	Gałąźnia Mała	13-31	18	49	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
69	Gałąźnia Mała	13-31	19	39	osada	k. łużycko – pomorska	
70	Gałąźnia Mała	13-31	20	3	osada wielokulturowa	k. pucharów lejkowatych, k. łużycka, wczesne średniowiecze	Nr dec. 805 poz. rej. zab.: A-a-30/216K (C – 126)
71	Gałąźnia Mała	13-31	21	8	osada	wczesne średniowiecze	
72	Gałąźnia Mała	13-31	22	4	osada	wczesne średniowiecze	
73	Gałąźnia Mała	13-31	23	42	osada	k. łużycko – pomorska	
74	Gałąźnia Mała	13-31	24	9	osada	k. łużycko – pomorska	
75	Gałąźnia Mała	13-31	25	11	osada, osada	k. łużycko – pomorska, k. łużycka	
76	Gałąźnia Mała	13-31	26	46	śląd osadn., p. osadn., ślad osadn., ślad osadn.	k. amfor kulistych, k. łużycka, k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	
77	Świelubie	13-31	27	28	osada	k. łużycko – pomorska	
78	Świelubie	13-31	28	12	grodzisko	k. łużycka	Nr dec. 807 poz. rej. zab.: A-a-32/218K (C – 127)
79	Radusz	13-31	29	19	śląd osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, k. łużycka	
80	Gałąźnia Wielka	13-32	1	8	p. osadn., osada	k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	
81	Gałąźnia Wielka	13-32	2	9	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
82	Gałąźnia Wielka	13-32	3	10	śląd osadn.	schyłkowy neolit	
83	Gałąźnia Wielka	13-32	4	11	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
84	Gałąźnia Wielka	13-32	12	47	śląd osadn., p. osadn., osada	schyłkowy neolit, k. oksywsko-wielbarska, wczesne średniowiecze	
85	Gałąźnia Wielka	13-32	13	27	osada	k. łużycko – pomorska	
86	Kończygłówni	14-30	6	8	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
87	Kończygłówni	14-30	7	7	śląd osadn., ślad osadn.	schyłkowy neolit, wczesne średniowiecze	
88	Kończygłówni	14-30	8	4	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
89	Kończygłówni	14-30	9	5	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
90	Kończygłówni	14-30	10	6	śląd osadn.	k. łużycko – pomorska	
91	Kończygłówni	14-30	11	2	śląd osadn.	neolit	
92	Kończygłówni	14-30	12	1	cmentarzisko kurhanowe	wczesne średniowiecze	
93	Radusz	14-30	13	18	śląd osadn.	wczesne średniowiecze	
94	Kończygłówni	14-31	1	2	śląd osadn.	n/o	
95	Kończygłówni	14-31	2	1a	p. osadn., ślad osadn.	k. oksywsko-wielbarska, n/o	

96	Kołczygłowy	14-31	3	1	cmentarzysko	k. łużycka	
97	Kołczygłowy	14-31	4	3	ślad osadn.	wczesna epoka żelaza	
98	Kołczygłowy	14-31	5	4	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
99	Kołczygłowy	14-31	6	5	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
100	Barnowo	14-31	7	3	ślad osadn., ślad osadn.	wczesne średniowiecze, k. łużycko – pomorska, schyłkowy neolit	
101	Barnowiec	14-31	11	brak	cmentarzysko megalityczne	?	
102	Kołczygłówki	15-30	20	9	cmentarzysko kurhanowe	k. łużycka	
103	Barkocin	16-30	1	1	cmentarzysko	k. pomorska	
104	Barkocin	16-30	2	2	ślad osadn.	wczesne średn.	
105	Barkocin	16-30	3	3	cmentarzysko kurhanowe	n/o	
106	Barkocin	16-30	6	4	cmentarzysko kurhanowe	n/o	
107	Barkocin	16-30	11	5	ślad osadn., ślad osadn.	epoka kamienia, nowożytność	
108	Barkocin	16-30	17	9	wieś historyczna	nowożytność	
109	Laski	16-30	18	1	wieś historyczna	nowożytność	
110	Przyborze	16-31	1	1	cmentarzysko	k. pomorska	
111	Przyborze	16-31	2	2	cmentarzysko	k. pomorska	
112	Przyborze	16-31	3	6	cmentarzysko	k. pomorska	
113	Barkocin	16-31	4	6	grodzisko	n/o	
114	Łobzowo	16-31	5	1	ślad osadn.	k. wielbarska	
115	Łobzowo	16-31	6	2	ślad osadn., ślad osadn.	k. łużycka pradzieje	
116	Łobzowo	16-31	7	3	p. osadn.	k. pomorska	
117	Łobzowo	16-31	10	6	ślad osadn.	nowożytność	
118	Łobzowo	16-31	11	7	ślad osadn.	nowożytność	
119	Łubno	16-31	12	1	kaplica	średniowiecze	
120	Wądół	16-31	13	1	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
121	Łubno	16-31	41	2	wieś historyczna	średniowiecze, nowożytność	
122	Przyborze	16-31	42	4	wieś historyczna	nowożytność	
123	Łobzowo	16-31	8	4	?	k. łużycko – pomorska	Stanowisko archiwalne
124	Łobzowo	16-31	9	5	?	k. łużycko – pomorska	Stanowisko archiwalne
125	Witanowo	16-31	20	1	?	k. pomorska	Stanowisko archiwalne
126	Witanowo	16-31	21	2	?	k. łużycko – pomorska	Stanowisko archiwalne
127	Podgórze	17-30	52	1	ślad osadn.	neolit	
128	Podgórze	17-30	53	2	ślad osadn.	pradzieje	
129	Podgórze	17-30	54	3	ślad osadn.	k. łużycko – pomorska	
130	Świelubie	13-31	30	50	domniemany kurhan	k. pomorska ?	

Źródło: Wykaz zabytków ujętych w GEZ zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Zarządzenia nr 63/2019 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 26.06.2019 r. oraz Zarządzenia nr 111/2024 Wójta Gminy Kołczygłowy z dnia 12.09.2024 r.